

KATYŇSKÝ ZLOČIN A OBĚTI Z TĚŠÍNSKA

Mečislav Borák

Povraždění více než dvaceti tisíc důstojníků polské armády a příslušníků polských státních služeb v Sovětském svazu bylo po půl století předmětem pochybností a dohadů. Svět se o něm dověděl na jaře roku 1943, když byly během německého tažení do Ruska nalezeny v lese u Katyně poblíž Smolenska první hromadné hroby. Mnozí to pokládali za trik nacistické propagandy s cílem zakrýt vlastní podobné zločiny, jakých nacisté na okupovaném území spáchali bezpočet. Proto se svět zdráhal uvěřit tvrzení, že polské důstojníky a policisty povraždili příslušníci sovětské bezpečnosti už na jaře roku 1940, dávno před německým útokem na Sovětský svaz. Nasvědčovala tomu i okolnost, že Poláci zajatí Rudou armádou po sovětském vpádu do Polska v září 1939 a internovaní v zajateckých táborech přestali počátkem roku 1940 odpovídat na dopisy svým rodinám. Nenašli se ani po roce 1941, kdy nová situace ve vývoji války umožnila propuštění zajatců a vězňů v souvislosti se vznikem polského vojska v SSSR. Sovětský svaz německé obvinění kategoricky odmítl a dokonce ho využil k přerušení styků s polskou emigrační vládou. I když Spojenci znali pravdu, v zájmu společného postupu ve válce proti Německu a Japonsku, a později v zájmu poválečné spolupráce mlčeli. Po ústupu německé armády se Sovětský svaz pokusil zfalšovat důkazy o pachatelích zločinu, a po válce je předložil i Norimberskému tribunálu. K obvinění Němců ze spáchání zločinu však nestačily, žaloba byla z jednání procesu v tichosti stažena a vůbec se neprojednávala. Až ve změněné mezinárodní situaci na počátku padesátých let se o Katyni začalo na Západě otevřeně mluvit, zatímco pro země sovětského bloku platila výhradně verze o tom, že zločin spáchali Němci. Teprve uvolnění komunistického systému před jeho rozpadem způsobilo, že v dubnu 1990 Sovětský svaz svou odpovědnost za katyňský zločin konečně oficiálně přiznal.

Během několika let po pádu totalitního režimu v zemích někdejšího sovětského bloku a zvláště po částečném uvolnění ruských archivů se naše informace o příčinách, průběhu a rozsahu zločinu spáchaného na polských zajatcích podstatně rozšířily. Do té doby jsme vlastně znali jen Katyn, kterou představila německá propaganda; o místech dalších hromadných hrobů se jen spekulovalo, stejně jako o počtu obětí. Teprve po přiznání odpovědnosti za zločin, po letech utajování, zakrývání a falšování informací, začaly sovětské (a posléze ruské) úřady zpřístupňovat, i když nepříliš ochotně, první archivní dokumenty. Vyplynulo z nich, že vraždy provedli příslušníci sovětské bezpečnosti NKVD na příkaz politického byra ústředního výboru sovětské komunistické strany VKS(b). Dokument z 5. března 1940 s podpisem Stalina a dalších členů politbyra ukládal NKVD „projednat ve zvláštním řízení“ případy 14 700 osob zadržovaných v táborech pro válečné zajatce a dalších 11 000 osob vězněných v západních oblastech Ukrajiny a Běloruska, „s použitím vůči nim nejvyššího trestu – zastřelení“. Jednání mělo proběhnout bez přizvání těchto „zavilých nepřátel sovětské moci“, kteří se ne-

GPU povraždilo více než 10.000 zajatých polských důstojníků

Berlín 14. dubna. —ČTK. Příšerný nález, jež německé vojenské úřady nedávno učinily v lese u Katynu na kopci Kosa Góra, 20 km západně od Smoleńsku na silnici Smoleńsk—Vitebsk, podává otřásající poučení o hromadném zavraždění více než 10.000 důstojníků všech hodností, mezi nimi četných generálů polské armády, prohládlí z GPU v březnu až květnu 1940.

O tomto strašlivém zločinu se dovídá Německá zpravodajská kancelář DNB tyto podrobnosti: Na podkladě upozornění obyvatel bylo v okolí lesa u Katynu objeveno před několika dny u obce Sołejwka nedaleko Smoleńsku boševické hromadné popraviště. V přítomnosti vysokých důstojníků německé branné moci, četných odborníků za vedení Fedtce ústavu pro soudní lékařství a kriminallistiku při universitě v Breslau prof. dr. Buhtze a významných zástupců zahraničního tisku v Berlíně akreditovaného byly nalezeny a zčásti vykopány z několika jam, z nichž každá byla dlouhá 2 a široká 16 metrů, mrtvolky bývalých zajatých polských důstojníků, které většinou byly spoutány a ležely ve vrstvách po 12 a 8.

Tito se Stalinova rozkazu Řídovsko-boševickým vrahy zřetelně ztýraní zajatci z bývalé polské armády byli na jaře roku 1940, tedy měsíce před počátkem německo-sovětské války, na tomto místě zavražděni vystřely do týlu. Na podkladě listin, dokumentů, oznamků hodností a legitimací nalezených mrtvol bylo již možno identifikovati velkou část zavražděných. Jako jedna z prvních mrtvol byla vykopána bývalý brigádní ge-

nerál Smorawinski z Lublinu. Dále byli zjištěni četní příslušníci tradičního pluku „Pilsudskie. Zavraždění bývali polští důstojníci mají všechny své listiny, řády a průkazy. Identifikovali je usnadněno tím, že uniformy mrtvol, průkazy a jiná poznávací znamení byla nalezena v dobrém stavu. Je příznačné, že nebyly nalezeny klenoty a hodinky.

Až dosud byly vykopány dva hromadné hroby, v jednom je 4.000, ve druhém 5.000 až 6.000 zavražděných zajatých polských důstojníků. Dalším kopáním na zkoušku zjištěno, že jsou zde nejméně ještě dva hromadné hroby, ale počet mrtvol nelze dosud odhadnouti ani přibližně. Ve vykopávání se pokračuje, je však vzhledem k počasí, vlhkosti půdy a tieni mrtvol spojeno s obtížemi.

Na podkladě bezvadných výpovědí dalších svědků bylo zjištěno, že nejméně 10.000 až 12.000 polských důstojníků, t. j. asi třetina mírového počtu důstojnictva bývalé polské armády, kteří se ocitli v rukou boševiků, bylo ve 200 vagoncích převezeno přes přelomací nádraží Gózdowko k popravišti GPU v lese u Katynu. Byl tam dopraven ze zajateckého tábora v Kosełsku, kde podle dosavadního

zjištění bylo přes 60.000 zajatých polských vojáků.

Boševici, provádějící svoji ničivou a vyhlazovací politiku, odložili všechny důstojníky a povraždili je na kopci Kosa Góra v lese u Katynu. Pro mentalitu boševických hromadných vrabů je příznačné, že na okraj popraviště ve vzdálenosti sotva 300 m od hromadných hrobů byla zotavovna pro vyšší funkcionáře GPU mužského i ženského pohlaví, v níž podle výpovědí domácího obyvatelstva z blízkého okolí byli slaveny orgie.

Toho území bylo ustavičně stráženo vojáky GPU a ohrázeno ostnatým drátem. Popravitiště se nalézá na...mýtině, která byla vykácena zvláště k tomuto účelu. Hromadné hroby povražděných obětí byly posazeny borovicemi, které jsou nyní 3 leta staré. Stav rozkladu vykopávaných mrtvol souhlasí s tímto časovým zjištěním stejně jako s nejlepšimi přezkoušenými údaji tamějšího civilního obyvatelstva.

Les u Katynu vydal nyní své strašlivé tajemství. Bezvadně prokázána a doložená zjištění definitivně objasňují otázku, která již dlouho zaměstnává celý svět, to je: jaký byl osud a kde jsou. (Pokračování na str. 2.)

List „České slovo“ vydávaný v Moravské Ostravě (Protektorát Čechy a Morava) informoval čtenáře o objevení v Katyni hromadných hrobů polských důstojníků, zavražděných na Stalinův příkaz. Na snímku článku z 15. dubna 1943.

Pismo „České slovo“ wydawane w Morawskiej Ostrawie (Protektorat Czech i Moraw) informowało czytelników o odkryciu w Katyniu masowych grobów polskich oficerów, zamordowanych z rozkazu Stalina. Na zdjęciu artykuł z 15 kwietnia 1943.

měli dovědět ani vznesená obvinění. V dubnu a květnu 1940 je z tábora a věznic svezli do nejbližších oblastních správ NKVD, ranou do týla zavraždili a zakopali do hromadných hrobů na pozemcích rekreačních středisek NKVD.

Další dokumenty nalezené v archívech potvrdily, že „rozsudek“ politbyra byl skutečně vykonán, a že na jeho základě bylo zastřeleno asi 22 tisíc Poláků. Podle zprávy pořízené v roce 1959 pro N. S. Chruščova bylo zastřeleno 21 857 osob „z bývalého buržoazního Polska“, přičemž 14 552 zastřelených tvořili zajatci tří největších zajateckých táborů v Kozelsku, Starobělsku a Ostaškově. Celkem 4 421 polských důstojníků z tábora v Kozelsku bylo zastřeleno nejen v Katyni, jak se až donedávna předpokládalo, ale též v budově oblastní správy NKVD ve Smolensku; všichni jsou pohřbeni v Katynském lese. Celkem 3 820 důstojníků z tábora ve Starobělsku bylo zastřeleno v Charkově a zakopáno v lese na charkovském předměstí „Pjatichatky“. Celkem 6 311 polských policistů z tábora v Ostaškově bylo zastřeleno ve Tveru, tehdejším Kalininu, a zakopáno v lese u osady Jamok, poblíž obce Mednoje nedaleko Tveru. Dalších 7 305 zajatců bylo podle této zprávy zastřeleno ve vězeních Západní Ukrajiny a Běloruska. Prozatím byl nalezen soupis 3 435 polských občanů, zastřelených podle příkazu z 5. 3. 1940 na Ukrajině, a zakopaných patrně v lese u obce Bykovna na okraji Kyjeva. Lze rovněž předpo-

kládat, že zbývajících 3870 osob bylo zastřeleno v Bělorusku, patrně v Minsku, na jehož předměstí se nachází jedno z největších pohřebišť obětí sovětského režimu – Kuropaty. Z dalších možných míst se uvádí též Hlyboké ve vitebském obvodu, Volodymyr Volynskij nebo Cherson na Krymu.

Historici se pokusili ověřit počet obětí též srovnáním dobových exhumačních protokolů, výsledků exhumačních sond provedených v devadesátých letech, hlášení o evidenci zajatců a vězňů, torzovitých vězeňských kartoték, transportních listin zajatců převážených k likvidaci, korespondence bezpečnostních a politických orgánů, dopisů z táborů, seznamů pohřešovaných osob, vzpomínek propuštěných osob a rodinných příslušníků pohřešovaných, výpovědí bývalých příslušníků NKVD a mnoha dalších zdrojů. Došli k téměř shodným výsledkům: nedávno vydané hřbitovní knihy jmenovitě určily celkem 14 506 obětí, pohřbených na třech největších pohřebištích spojených s katyňským zločinem (z toho 4406 v Katyni, 3812 v Charkově a 6288 v Medném u Tveru). Na těchto třech místech byly vybudovány a v roce 2000 slavnostně zpřístupněny polské vojenské hřbitovy, v nichž má každý ze zavražděných pamětní desku se svým jménem. Jsou mezi nimi i jména těch, jejichž životní osudy nějak souvisely s územím dnešní České republiky.

Obecné povědomí o katyňské problematice je v české společnosti bohužel dosud mnohem menší, než by si to význam tohoto tématu zaslouhoval. Proto zde někdy vzbuzuje údiv už samotná informace o tom, že mezi oběťmi Katyně byli též Poláci z českých zemí. Způsobila to mj. okolnost, že část území Těšínského Slezska (Poláky zvaná Zaolzie, Zaolží, v podstatě někdejší politické okresy Fryštát a Český Těšín), odkud pocházela většina obětí, se v říjnu 1938 stala součástí Polska. Hned na začátku války byla začleněna přímo k Německé říši, tedy mimo rámec Protektorátu Čechy a Morava, což někdejší vazby na Československo značně oslabilo. Téměř půl století falšování a zakrývání pravdy o Katyni v době komunistického režimu pak uvedlo takřka v zapomenutí i fakta, jež byla v době nacistické okupace veřejně známa. Patří k paradoxům dějin, že pravdivou informaci o zločinu uvedla do světa právě nacistická propaganda, proslulá svou prolhaností. Také proto většina české společnosti tehdy pokládala zprávu o Katyni spíše za součást této propagandy. Postupně se však začala objevovat i svědectví osob, jež navštívily místo zločinu sice prostřednictvím německých úřadů, ale byly v české společnosti považovány za důvěryhodné. Např. v delegaci evropských spisovatelů, která na pozvání říšského ministerstva propagandy přijela do Katyně 20. dubna 1943, byl známý český básník a spisovatel František Kožík. Pracoval v té době jako redaktor pražského rozhlasu a členem delegace se stal na příkaz úřadu říšského protektora. Aby nemusel sloužit nacistické propagandě, snažil se ve svých článcích a rozhlasových reportážích vyhnout hodnocení zločinu, nicméně fakta skutečné pachatele jasně usvědčovala. V mezinárodní komisi zástupců ústavů soudního lékařství a kriminologie ze 13 zemí Evropy, které do Katyně pozvaly německé úřady k účasti na exhumacích, byl i profesor soudního lékařství na Karlově univerzitě v Praze František Hájek. Spolu s ostatními lékaři podepsal závěrečný protokol, podle něž došlo k zavraždění polských důstojníků už na jaře roku 1940. Krátce po válce byl zatčen, obviněn z kolaborace s okupanty a musel své prohlášení veřejně odvolat.

Letecký snímek místa zločinu v Katyni pořízený Němci v roce 1943 během první exhumace těl zavražděných polských důstojníků.

Zdjęcie lotnicze miejsca zbrodni w Katyniu wykonane przez Niemców w 1943 r. w czasie pierwszej ekshumacji zwłok pomordowanych polskich oficerów.

Zprávy o Katyni přinášeli též vojáci německé armády, kteří v rámci propagandistických akcí navštívili katyňské hroby. Např. Stanislav Lorek z Českého Těšína za války sloužil u spojovací jednotky wehrmachtu v okolí Smolenska a viděl katyňské hroby hned poté, co začaly exhumace obětí. Přes zákaz fotografování pořídil v Katyňském lese několik snímků. Podobně se dostal do Katyně Antoni Walica z Fryštátu, který si na památku odnesl jednu z bankovek, které vítr odvál z odkrytých hrobů. Další svědectví o zajatých polských důstojnících a policistech přinášeli domů jejich kamarádi, kterým se podařilo vyhnout zajetí a internačním táborům. Pocházeli z Těšínského Slezska, jež bylo obsazeno německou armádou hned prvního dne války. Nedlouho předtím narukovali ke svým jednotkám záložní důstojníci polské armády a začala rozsáhlá evakuace státních úřadů a institucí, k níž se od prvních hodin války přidával živelný útek obyvatel před frontou. Příslušníci Policie Slezského vojvodství a dalších bezpečnostních složek, často i s rodinami, směřovali po skupinách na východ, ke Lvovu. Ve městě a v jeho okolí už byly stovky uprchlíků ze Zaolzí, když Polsko 17. září 1939 napadla sovětská armáda. Mnoha z nich se podařilo vyhnout zajetí, jiní uprchli ze zajateckých kolon během transportu do táborů, nebo zatajili své důstojnické hodnosti a byli propuštěni na svobodu. Některým vězňům se dokonce podařilo dosáhnout propuštění z tábora v rámci výměny zajatců s Německem. Známe dnes asi padesát takových svědků z oblasti Těšínska, kam se jejich prostřednictvím už koncem roku 1939 dostaly poměrně přesné zprávy o tom, jak se sovětské orgány vůči zajatým polským vojákům a policistům chovaly a kam je odvážely. Jména kolegů a přátel těchto svědků se později objevila na listinách pohřešovaných a zastřelených.

Výzkum katyňských obětí původem z českých zemí započal na podzim roku 1989, kdy byl sestaven provizorní soupis asi dvaceti pravděpodobných obětí. Tehdy se ještě nepředpokládalo, že by jich mohlo být podstatně více, nenapovídaly to ani tehdejší soupisy válečných obětí. Mrtví a nezvěstní v nich byli vedeni jako oběti nacistické okupace, zčásti proto, že katyňský zločin byl připisován Němcům, především však kvůli neobjasněným okolnostem, za nichž se nezvěstné osoby dostaly do zajetí. Často se předpokládalo, že nezvěstní důstojníci a policisté padli při obraně Polska proti německému vpádu. Sovětská agrese vůči Polsku se po léta zamlčovala. Teprve v roce 1989 se objevily v tehdejším Sovětském svazu první články, jež otevřeně přiznávaly, že katyňský zločin spáchali příslušníci sovětské bezpečnosti. V té době se již totalitní režim v Československu i Polsku hroutil a objevovaly se samizdatové i exilové publikace s objektivními informacemi o Katyni. Koncem roku 1989 vznikl scénář dokumentárního filmu o zločinu v Katyni, který byl vzápětí přijat tehdejší Československou televizí k realizaci. Natáčení se uskutečnilo už v dubnu 1990, necelé dva týdny poté, co Sovětský svaz přiznal svou odpovědnost za zločin a sovětské úřady natáčení v Katyni povolily. Film *Stíny svědomí* poprvé představil československé veřejnosti nejen objektivní informaci o zločinu a jeho pachatelích, ale též o obětech z řad obyvatel Těšínska. Následovala výstava o příčinách, průběhu a následcích katyňského zločinu, která obsáhle dokumentovala i oběti z Těšínska a byla několikrát v doplněné verzi opakována v Českém Těšíně, Opavě a Bruntále.

Od ledna 1990 byly v polském i českém tisku na Ostravsku (Głos Ludu, Nowa swoboda, Den) pravidelně publikovány články o obětech katyňského zločinu s žádostí o spolupráci čtenářů při ověřování zjištěných údajů. Čtenářské ohlasy významně pomohly doplnit a zpřesnit evidenci obětí. V červnu 1990 se v Českém Těšíně konalo první setkání příbuzných a přátel osob, které počátkem války zmizely beze stop někde na území bývalého Sovětského svazu. Stalo se podnětem k založení občanského sdružení Katyňská rodina v ČSR (později v ČR), jehož pomoc byla při ověřování životopisných údajů konkrétních obětí nezbytná. V roce 1991 byla vydána první česká práce na téma Katyně *Vraždy v Katyňském lese* a také polská monografie *Symbol Katynia*, shrnující životopisné údaje o asi dvou stech obětí katyňského zločinu. Výzkumy prováděné v dalších letech ve Slezském zemském muzeu a na Slezské univerzitě v Opavě však ukázaly, že skutečných obětí zločinu bylo nejméně dvakrát tolik.

Do evidence obětí byli zařazeni především Poláci, kteří se narodili na území dnešní České republiky, zvláště na tzv. Zaolzí na Těšínsku, kde žije autochtonní polské obyvatelstvo. Byly sem zařazeny i osoby, které se tu sice nenarodily, ale v době vypuknutí války v září 1939 tu bydlely či služebně působily (většinou šlo o osoby, které sem přišly za prací po říjnu 1938, kdy bylo Zaolzí přičleněno k polskému státu, nebo o vojáky a policisty, kteří sem v té době byli služebně přiděleni). Týkalo se to i osob narozených či na počátku války bydlících v tehdy sjednoceném Těšíně bez ohledu na to, zda se jednalo o jeho dnešní českou či polskou část, což mnohdy ani nebylo možno přesně zjistit. Těšín jako středisko regionu byl sídlem správních orgánů včetně policie a vojska, ve městě byla posádka 4. pluku podhalanských střelců. Do evidence tak byly zahrnuty i oběti z řad důstojníků trvale přidělených k této jednotce. Podobně tam byli zařazeni i čtyři

Exhumační práce v Katyni v roce 1943.

Prace ekshumacyjne w Katyniu w 1943 r.

policisté, kteří sloužili na stanicích ve slovenských obcích Čierne, Skalité a Svrčianovic, tehdy připojených k Polsku, nebo dva Češi, kteří před válkou žili v polské Haliči. Poslední výjimkou bylo zařazení čtyř obětí, které se sice narodily a působily v Polsku, ale jejich rodiny dnes trvale žijí v České republice, účastní se činnosti Katyňské rodiny, a přály si zahrnout své blízké do seznamu zdejších obětí. Časové kritérium bylo vymezeno okolnostmi katyňských zločinů, tedy počátkem sovětského zajetí po 17. září 1939 a povražděním zajatců v roce 1940. Do této evidence tedy nepatří osoby, které byly sovětským režimem popraveny či umučeny v gulazích už před válkou, nebo naopak později v jejím průběhu a po ní.

V současné době evidence zahrnuje 479 dosud zjištěných obětí verifikovaných hřbitovními knihami, a dále skupinu 55 osob s přesně nezjištěnými okolnostmi smrti, které však pravděpodobně patří k obětem téhož zločinu. Oběti zajateckých táborů Kozelsk, Starobělsk a Ostaškov jsou zaznamenány podle míst, kde jsou pohřbeny, tedy Katyň (99 obětí), Charkov (33 obětí) a Mednoje (347 obětí). Z hlediska struktury lze oběti rozdělit na dvě skupiny – na důstojníky polské armády a na skupinu policistů a státních zaměstnanců.

Z celkem 132 důstojníků tvořili naprostou většinu 104 důstojníci v záloze, ze 28 důstojníků z povolání bylo 20 v aktivní službě, 7 ve výslužbě a 1 v domobraně. Podle hodností vysoce převažují podporučíci – bylo jich celkem 80, což odpovídá skutečnosti, že mezi oběťmi převažovali důstojníci v záloze. Dále jsme zaznamenali 23 poručíků, 16 kapitánů, 5 podplukovníků, 5 majorů, 2 aspiranty i 1 rotmistra. Necelá polovina důstojníků (59) patřila ke 4. pluku podhalanských střelců v Těšíně. Z hlediska sociální skladby šlo výhradně o představitele inteligence. Kromě 28 profesionálních důstojníků bylo mezi důstojníky v záloze 44 učitelů, 11 inženýrů a techniků, 9 lékařů a veterinářů, 9 právníků a soudců, 8 různých státních a obecních úředníků, 7 důlních a hutních úředníků, 6 bankovních úředníků, 5 obchodníků a podnikatelů, a v 5 případech nebyla profese zjištěna. Tento přehled dokládá, že likvidací polských důstojníků chtěl sovětský režim významně poškodit polskou národní inteligenci, tak jak to od začátku války systematicky prováděl i okupační režim nacistů.

Podle místa narození pocházela zhruba polovina důstojníků z dnešního Polska (64 osob), jen o něco méně z území dnešní České republiky (56 osob), 5 důstojníků pocházelo z Těšina (bez rozlišení jeho částí); ve 4 případech nebylo místo narození zjištěno a 3 důstojníci se narodili v zahraničí (Pětikostelí v Maďarsku, Petrohrad v Rusku a Hlyboké na Bukovině). Celkem 41 důstojníků se narodilo v některé ze 29 obcí na Zaolzí – po 3 v Doubravě, Karviné, Svibici a Vendryni, po 2 v Dětmarovicích, Lazech, Stonavě a Těrlicku atd. Z celkem 15 důstojníků narozených hlouběji v českých zemích jich 6 pocházelo z Ostravy (z dnešních částí Moravská a Slezská Ostrava, Vítkovice a Michálkovice), 2 z Břeclavi, a po 1 z Prahy, Vysokého Mýta, Vilímova, Olšan na Šumpersku, Hranic na Moravě, Starého Dvoru u Domažlic a Grilovic na Moravě [toto místo nebylo dosud upřesněno]. Podle místa bydliště, jež se většinou krylo s místem zaměstnání, jednoznačně převažují obce v Polsku (87 případů), v 18 případech šlo o Těšín, v 6 případech nebylo místo bydliště zjištěno. Jen 21 důstojníků bydlelo v té době na Zaolzí. V Polsku tedy žili nejen důstojníci v záloze, kteří patřili k 4. pluku podhalanských střelců, ale i naprostá většina rodáků ze Zaolzí a všichni Poláci původem z vnitrozemí českých zemí. Někteří odešli do Polska už během první světové války, většinou však až krátce po ní a po rozdělení Těšínska v roce 1920, ale jen asi 7 z nich se po roce 1938 vrátilo zpátky. Všichni povraždění důstojníci leží na vojenských hřbitovech v Katyni nebo v Charkově, s jedinou výjimkou: podporučík Sylwester Burzyk, rodák z Karviné, absolvent gymnázia v Orlové a báňský úředník, zemřel už v lednu 1940 během internace v Kozelsku a byl pochován na městském hřbitově.

Poněkud odlišné výsledky přinesl rozbor verifikovaných 347 obětí z řad policistů a státních zaměstnanců. Policisté patřili takřka výhradně do formace Policie Slezského vojvodství, jen čtyři z nich byli příslušníky Státní policie a jeden sloužil u Pohraniční stráže. Podle hodnotí bylo mezi nimi 190 strážníků (posterunkowy), 91 nadstrážníků (starszy posterunkowy), 32 strážmistrů (przodownik), 28 vrchních strážmistrů (starszy przodownik), 4 komisaři (komisarz), a 2 byli zaměstnání jako civilní zřízenci. Sociální původ obětí před jejich vstupem do řad policie šlo zjistit jen v omezeném počtu případů, především u rodáků ze Zaolzí, u nichž to uvedli jejich příbuzní. Starší policisté přešli k policejní službě obvykle z armády nebo četnictva, zatímco naprostá většina mladých se tam dostala až v rámci hromadného náboru v letech 1938–1939. Mnozí z nich tak zároveň vyřešili i svou sociální situaci, neboť nezaměstnanost tehdy hrozila především mladým a méně kvalifikovaným pracovníkům. Na rozdíl od důstojníků, jejichž řady tvořili takřka výhradně příslušníci inteligence, převažovali výrazně mezi nově přijatými policisty dělníci všech profesí, zvl. hutníci z Třineckých železáren a horníci z dolů v Ostravsko-karvinském revíru, k nimž patřili i četní rolníci a řemeslníci. Také v jejich případě lze zjistit likvidační záměry sovětského režimu. Zatímco prosté vojáky a poddůstojníky hned po zajištění oddělili od důstojníků a obvykle je na důkaz mezinárodní solidarity dělnické třídy propustili, vůči policistům toto třídní hledisko neuplatnili. Považovali je totiž za vykonavatele státní moci buržoazie a ideologické nepřátele režimu o to nebezpečnější, že kdysi k dělnické třídě patřili.

Podle místa narození převažují i ve skupině policistů osoby narozené v Polsku (celkem 157), ze Zaolzí pocházelo 131 osob, dalších 5 se narodilo v Těšíně (bez rozlišení jeho částí). Z jiných oblastí českých zemí pocházely 2 osoby (z Prahy a z Velké Kraše u Vidnavy), 5 osob se narodilo v Německu a u 47 osob se místo narození prozatím nepodařilo zjistit. Skoro každá obec na Zaolzí má mezi oběťmi ležícími v Medném u Tveru svého rodáka. Oběti pocházely z celkem 46 místních obcí (bez Těšína), nejvíce jich bylo z Karviné (11), z Darkova (9), z Mostů u Jablunkova (8), z Dolních Bludovic, Lazů a Stonavy (po 7) atd. Přehled podle místa působení policistů prokazuje jejich vztah k Zaolzí ještě výrazněji. Celkem 275 policistů sloužilo na stanicích na Zaolzí, dalších 23 policistů na komisařství a okresním velitelství policie v Těšíně (bez rozlišení jeho částí). Seznam těchto míst dává skoro kompletní přehled o policejní struktuře v regionu a dokazuje mimořádně vysoké oběti z řad policistů: 51 policistů sloužilo ve Fryštátu (23 na komisařství, 17 ve vyšetřovacím oddělení a 11 na okresním velitelství), 36 v Novém Bohumíně (na komisařství a v policejní škole), 25 v Orlové (15 na komisařství a 10 v jízdním oddílu), 20 v Petřvaldě (na komisařství a celním úřadě), 18 na komisařství v Karviné, 10 v Rychvaldě, po 7 v Jablunkově a Lazech, 6 v Mostech u Jablunkova, po 5 v Bohumíně Městě, Skřečoni a Třinci, po 4 v Dolní Lutyni, Hnojníku a Stonavě, po 3 v Bludovicích, Bystřici, Darkově, Dětmarovicích, Dolní Lomné, Dolních Domaslovičích, Doubravě, Loukách nad Olzou, Petrovicích a Šumbarku atd. Na stanicích v dnešním Polsku sloužilo celkem 41 policistů, v naprosté většině rodáků ze Zaolzí, nejvíce na komisařství v Chorzowě (9) a Katowicích (5). Ve formaci Státní policie ve vnitrozemí Polska sloužili 4 policisté.

Kromě obětí verifikovaných hřbitovními knihami máme v evidenci dalších 55 osob, u nichž se okolnosti jejich smrti prozatím nepodařilo přesně zjistit. Je mezi nimi 22 důstojníků polského vojska, 20 policistů Policie Slezského vojvodství a Pohraniční stráž a 13 dalších Poláků ze Zaolzí, kteří byli na podzim roku 1939 či počátkem roku 1940 zatčeni sovětskými orgány ve Lvově a poté zmizeli. Některá jména obětí z této skupiny jsme již našli na listině Poláků povražděných na Ukrajině. Je tam uveden např. poručík v záloze Alfons Hess ze 4. pěšího pluku podhalanských střelců v Těšíně, policista Józef Mazurek z Rychvaldu, nebo Čech původem z Brna podplukovník František Kikal. Většina těchto osob s velmi vysokou pravděpodobností patří ke katyňským obětem, ale bude to zapotřebí ještě podrobněji prokázat.

Památka obětí katyňského zločinu bude připomínat pomník na břehu Olzy v Českém Těšíně na Kontešinci. Bude na něm uvedeno 221 jmen obětí, které se narodily na Těšínském Slezsku a na území dnešní ČR. Mimořádný zájem o katyňskou problematiku vzbudil nedávno u české veřejnosti dokumentární film ostravského studia České televize *Zločin jménem Katyň*, který získal řadu domácích i mezinárodních ocenění. Vyprávění několika členů Katyňské rodiny v ČR o osudech jejich blízkých v něm doplnila vystoupení polských, ruských a českých historiků a publicistů, jež připomenula i aktuální souvislosti zločinu. S podobným zájmem veřejnosti se setkal i další dokumentární film *Lebka* o osudu MUDr. Ludwika Szymańskiego zavražděného v Katyni, jehož dcera Maria donedávna žila v Třinci a pomáhala zakládat první Katyňskou rodinu.

Památka katyňských obětí není a nebude zapomenuta.